

Дейнека Ю. В. Завдання та зміст роботи вчителя початкових класів із формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. Актуальні проблеми початкової освіти : теорія і практика : збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науковопрактичної конференції (24 жовтня 2023 року) / за заг. ред. О. Гордієнко. Житомир, 2023. С. 8-11.

Ю. В. Дейнека,
студентка ННІ педагогіки;
науковий керівник – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
початкової освіти та культури фахової мови **Коновальчук І. М.**
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Завдання та зміст роботи вчителя початкових класів із формування здоров'язбережувальної компетентності учнів

Актуальність дослідження. Протягом останніх років спостерігається стрімке погіршення здоров'я дітей. Основними причинами цього є такі: екологічна ситуація, несприятливе соціокультурне середовище, економічні проблеми, військовий стан в країні, Covid-19 та інші. На думку дослідниці Н. Бібік, "... з кожним роком збільшуються ризики погіршення фізичного та психологічного здоров'я дітей, що вимагає перегляду режиму їхньої навчальної праці, розвантаження і переструктурування змісту навчальних предметів, уникнення дублювання матеріалу тощо" [2, с. 11]. У Державному стандарті початкової загальної освіти визначено, що одним із найважливіших завдань педагогів є формування у школярів здоров'язбережувальної компетентності.

У Концепції НУШ зазначено, що однією із ключових компетентностей, якою повинні володіти учні початкових класів, є екологічна грамотність і здорове життя як два взаємопов'язані поняття. Екологічно грамотна людина розуміє важливість збереження навколишнього середовища, вміє раціонально використовувати природні ресурси, уникає шкідливих для здоров'я чинників [1].

Тема формування і покращення здоров'я є важливим питанням, яке все більше цікавить науковців. Вони вивчають різні аспекти цієї проблеми, зокрема, питанням збереження здоров'я дітей надавали особливу увагу сучасні вчені В. Бобрицька, Т. Бойченко, Ю. Бойчук, О. Дубогай, С. Максименко, В. Шахненко; формування цінностей здорового способу життя досліджували С. Закопайло, С. Лапаєнко, О. Яременко; різноманітні напрями виховання здоров'язбережувальної компетентності в дітей описували О. Ващенко, В. Оржеховська та інші.

У Державному стандарті початкової освіти визначено здоров'язбережувальну компетентність як турботу про особисте здоров'я і

безпеку, реагування на чинники, які становлять загрозу для життя, добробуту власного і тих, хто нас оточує.

О. Ващенко вважає, що здоров'язбережувальна компетентність – це здатність застосовувати знання, вміння та навички для збереження та зміцнення здоров'я власного та оточуючих [5, с. 4].

Т. Андрющенко трактує це поняття так: дітям потрібно дати знання про здоров'я, розвинути навички ведення здорового способу життя, навчити цінувати здоров'я своє та оточуючих [5, с. 4].

О. Халло описує названу компетентність як характеристику властивостей учня, спрямовану на збереження психофізичного, соціального та духовного здоров'я – свого та оточуючих [5, с. 4].

Мета дослідження – проаналізувати завдання та зміст роботи вчителя початкових класів із формування здоров'язбережувальної компетентності учнів.

Виклад основного матеріалу. Дослідниця Н. Бібік підкреслює, що один із основних принципів початкової освіти визначається таким чином "... формування здорового способу життя і створення умов для фізичного і психоемоційного розвитку, що надзвичайно важливо для дітей" [2, с. 23].

Учитель початкових класів, як ніхто інший, відіграє основну роль у формуванні здоров'язбережувальної компетентності учнів. Це пов'язано з тим, що діти цього віку знаходяться в періоді активного розвитку, їх організм особливо чутливий до негативних факторів, таких як інфекційні або вірусні захворювання, стресові ситуації, алергічні реакції, перенавантаження в школі, забруднене навколишнє середовище та ін. Тому вчитель як головний організатор навчально-виховного процесу має можливість регулярно та ефективно впливати на всебічний розвиток своїх учнів [4, с. 4].

Дослідниці Л. Данилова та М. Кірик вважали, що здоров'язберігаючий принцип організації навчально-виховного процесу в початковій школі передбачає, що тривалість уроків має бути меншою, але їхня кількість має бути більшою. Крім того, до структури уроків необхідно включати ігрову, рухову, кінестетичну та арт-терапевтичну діяльність [3, с. 74].

На уроках педагог повинен використовувати різноманітні методи для того, щоб сприяти формуванню здоров'язбережувальної компетентності учнів початкових класів. Перед учителем постає безліч завдань: використання методики розвитку психофізичних якостей учнів (проведення фізкультхвилинок, ранкових зустрічей, рухливих ігор, заняття спортом тощо), правильне планування навчального навантаження на учнів відповідно їх віку та розумовим здібностям, використання таких методів навчання та контролю, які будуть цікавими та не викликать стресу, навчати дітей використовувати свій час раціонально та правильно планувати розпорядок дня тощо.

Вчителю важливо знати про стан здоров'я кожної дитини, щоб будувати навчально-виховний процес, який буде формувати його збереження та зміцнення. Для цього необхідно використовувати заходи, які мають здоров'язберігаючу функцію, зокрема, активні форми роботи та інтерактивні

методики, які підвищують мотивацію до навчання, формують правильні поведінкові моделі та розвивають життєві навички. Виховувати і навчати здорову дитину може лише педагог з високим рівнем культури здоров'я. Для того, щоб успішно виконувати цю роль, він повинен сам володіти ґрунтовними знаннями та дотримуватися здорового способу життя, раціонального харчування, правил особистої гігієни, розуміти, як функціонує людський організм, як виявляти та коригувати проблеми зі здоров'ям тощо.

Висновок. Нами проаналізовано завдання та зміст роботи вчителя початкових класів із формування здоров'язбережувальної компетентності учнів і визначено, що саме вчитель має бути прикладом, так званим "ідеалом здорового способу життя" і впроваджувати різноманітні аспекти збереження здоров'я в навчально-виховний процес із метою покращення стану здоров'я учнів і формування у них здоров'язбережувальної компетентності та здатності застосовувати набуті знання на практиці.

Список використаної літератури

1. Концепція "Нова українська школа" ухвалена рішенням колегії МОН від 27.06.2016. 40 с. URL <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 08.10.2023)
2. Нова українська школа поради́к для вчителя / за заг. ред Н. М. Бібік. Київ, Літера ЛТД, 2019. 208 с.
3. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник / Кірик М. Ю., Данилова Л. І. Львів: Світ, 2019. 136 с.
4. Федчук М. Ю. Роль учителя у формуванні здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи. *Андрогогічний вісник*. Житомир: Вид. ЖДУ ім. І. Франка, 2019. Вип. 10. С.147-152 URL: http://library.zu.edu.ua/andragogichniy_visnyk.html (дата звернення 10.10.2023)
5. Хольченкова Н. Підходи до інтерпретації поняття "Здоров'язбережувальна компетентність" в умовах реформування системи освіти України. URL: https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova9/subor/Kholchenko_va.pdf (дата звернення 10.10.2023)